CONFORMITATEA REPUBLICII MOLDOVA CU CRITERIILE DE LA COPENHAGA: EVALUAREA PROGRESELOR ȘI PERSPECTIVELOR DE ADERARE LA UNIUNEA EUROPEANĂ

THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S COMPLIANCE WITH THE COPENHAGEN CRITERIA: ASSESSMENT OF PROGRESS AND PROSPECTS FOR ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Ana MIȚUL
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: *anamitul001@gmail.com*

CZU 327(478:4): 061.1EU

Rezumat: Studiul analizează gradul de conformitate al Republicii Moldova cu criteriile de la Copenhaga, fundament al procesului de aderare la Uniunea Europeană (UE). Cercetarea se bazează pe documente oficiale ale UE, surse guvernamentale naționale și indicatori internaționali privind democrația, statul de drept și performanța economică. Evaluarea acoperă trei dimensiuni principale: (1) stabilitatea instituțiilor democratice, respectarea drepturilor fundamentale și protecția minorităților; (2) funcționarea unei economii de piață capabile să facă față presiunilor concurențiale din piața internă a UE; și (3) capacitatea de preluare și aplicare a acquis-ului comunitar. Rezultatele evidențiază progrese notabile în domenii precum reforma justiției, digitalizarea, protecția mediului, comerțul și agricultura, dar și deficiențe persistente legate de independența judiciară, corupție, capacitate administrativă și incluziune socială. În plan economic, Republica Moldova a menținut stabilitatea macroeconomică și a crescut integrarea comercială cu UE, însă se confruntă cu provocări privind migrația forței de muncă, deficitul de personal calificat și nivelul redus al inovației. Concluziile subliniază necesitatea accelerării reformelor politice, economice și instituționale, mobilizării resurselor și consolidării rezilienței pentru a asigura o integrare europeană sustenabilă și ireversibilă. Articolul este elaborat în cadrul implementării proiectului Jean Monnet Chair „EU’s role in the emerging international system” (EUREIS), nr. 101126798.

Cuvinte-cheie: *integrare europeană, democrație, economie de piață, acquis comunitar, reforme structurale, justiție, administrație publică, protecția minorităților, corupție, educație, digitalizare.*

JEL: F55, O52, K33

Abstract: This study examines the Republic of Moldova’s compliance with the Copenhagen criteria, the cornerstone of the European Union (EU) accession process. The research draws on official EU documents, national governmental sources, and international indicators on democracy, rule of law, and economic performance. The assessment covers three main dimensions: (1) stability of democratic institutions, protection of fundamental rights, and

safeguarding of minorities; (2) a functioning market economy capable of withstanding competitive pressures within the EU internal market; and (3) the capacity to adopt and implement the EU acquis. Findings highlight significant progress in areas such as judicial reform, digitalization, environmental protection, trade, and agriculture, alongside persistent shortcomings in judicial independence, corruption, administrative capacity, and social inclusion. Economically, Moldova has maintained macroeconomic stability and deepened trade integration with the EU, yet faces challenges related to skilled labor shortages, labor migration, and low innovation capacity. The conclusions emphasize the need to accelerate political, economic, and institutional reforms, mobilize resources, and strengthen resilience to ensure a sustainable and irreversible European integration, which remains both a strategic objective and a historic opportunity for modernization. The article has been prepared within the framework of the implementation of the Jean Monnet Chair project "EU's Role in the Emerging International System" (EUREIS), No. 101126798.

Keywords: *european integration, democracy, market economy, EU acquis, structural reforms, justice system, public administration, minority rights, corruption, education, digital transformation.*

JEL: F55, O52, K33

Introducere. Uniunea Europeană (UE), alcătuită în prezent din 27 de state membre, impune statelor europene care aspiră la aderare obligația de a se pregăti pentru implementarea integrală a politicilor și legislației comunitare. Procesul de aderare este reglementat printr-un set de condiții negociate între UE și statul candidat, având ca fundament dispozițiile Tratatului privind Uniunea Europeană. Acest tratat consacră principiile și cerințele fundamentale ce trebuie respectate pentru obținerea calității de membru al Uniunii.

Un element central al procesului îl constituie Pachetul de extindere, publicat anual de Comisia Europeană, care prezintă direcțiile strategice ale politicii de extindere și rapoartele de monitorizare a progreselor realizate de statele candidate și potențial candidate. În anul 2023, acest document a avut o semnificație deosebită, întrucât Comisia a recomandat deschiderea negocierilor de aderare cu Republica Moldova și Ucraina, precum și acordarea statutului de candidat Georgiei. Pachetul de Extindere din 2024 a aprofundat analiza progreselor înregistrate, formulând recomandări specifice privind prioritățile de reformă necesare pentru accelerarea integrării.

Criteriile de aderare la Uniunea Europeană, consacrate ca Criteriile de la Copenhaga și adoptate de Consiliul European în 1993 (consolidate la Madrid în 1995), vizează trei dimensiuni esențiale: (1) existența unor instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, drepturile omului și protecția minorităților; (2) funcționarea unei economii de piață capabile să facă față concurenței și presiunilor din cadrul pieței interne a UE; și (3) capacitatea de asumare a obligațiilor de mem-

bru, inclusiv aplicarea completă și eficientă a acquis-ului comunitar și aderarea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare.

Republica Moldova a depus cererea oficială de aderare la UE în martie 2022. La 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis aviz favorabil, recomandând acordarea statutului de candidat. În urma acestei recomandări, Consiliul European a recunoscut perspectiva europeană a Republicii Moldova și, la 23 iunie 2022, i-a conferit oficial statutul de țară candidată. La 8 noiembrie 2023, în cadrul Pachetului de Extindere, Comisia a recomandat deschiderea negocierilor de aderare, iar la 25 iunie 2024, în cadrul unei conferințe interguvernamentale desfășurate la Luxemburg, UE a lansat oficial negocierile de aderare cu Republica Moldova, marcând o etapă decisivă în parcursul său european.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. În contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, criteriile de la Copenhaga constituie un reper fundamental pentru aprecierea nivelului de pregătire al statului în vederea aderării la Uniunea Europeană. În ultimii ani, numeroase analize și rapoarte internaționale au evaluat progresele înregistrate de Republica Moldova în domenii esențiale, precum consolidarea statului de drept, funcționarea economiei de piață și capacitatea de asumare a obligațiilor ce decurg din statutul de membru al Uniunii. Cu toate acestea, se resimte necesitatea unei evaluări integrate și actualizate, care să reflecte atât evoluțiile recente, cât și provocările persistente cu care se confruntă țara. În acest sens, scopul prezentei cercetări este de a analiza gradul de conformitate al Republicii Moldova cu criteriile de la Copenhaga, punând în evidență realizările concrete și domeniile în care sunt necesare eforturi suplimentare pentru a avansa în mod sustenabil în procesul de aderare la Uniunea Europeană.

Materiale utilizate și metode aplicate. În realizarea prezentei cercetări au fost examinate o serie de documente oficiale emise de instituțiile Uniunii Europene, incluzând rapoarte de evaluare, comunicate ale Comisiei Europene și fișe informative tematice referitoare la politica de extindere a UE. Analiza a fost completată prin utilizarea surselor naționale relevante, precum rapoartele guvernamentale privind stadiul alinierii la *acquis-ul comunitar*, strategiile naționale de reformă și diverse publicații ale Biroului Național de Statistică.

Metodologia de cercetare a combinat analiza comparativă cu evaluarea calitativă a progreselor legislative și instituționale, corelate cu interpretarea indicatorilor internaționali privind guvernarea și dezvoltarea democratică. Această abordare integrată a facilitat formularea unei evaluări obiective, coerente și fundamentate a gradului de conformitate al Republicii Moldova cu criteriile de la Copenhaga, evidențiind atât progresele realizate, cât și domeniile care necesită intervenții suplimentare.

Rezultatele obţinute în baza analizelor ştiinţifice efectuate.

Criteriul 1: Stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, precum și respectarea și protejarea minorităților. În pofida unui context geopolitic tensionat și a presiunilor externe, inclusiv a atacurilor hibride provenite din Federația Rusă, Republica Moldova a reușit să mențină o relativă stabilitate politică și să continue implementarea reformelor orientate spre consolidarea democrației și avansarea procesului de integrare europeană. Alegerile locale din toamna anului 2023 și cele prezidențiale din 2024 s-au desfășurat într-un climat marcat de starea de urgență și de interferențe externe majore, manifestate prin campanii de dezinformare și tentative de cumpărare a voturilor. Deși administrarea procesului electoral a fost, în ansamblu, eficientă, radierea unor candidați și suspendarea activității unor instituții media au generat îngrijorări privind respectarea drepturilor procedurale și libertatea presei, alimentând dezbaterea publică asupra limitelor cenzurii și pluralismului de opinie. Observatorii OSCE au recomandat sporirea transparenței și definirea clară a criteriilor legale pentru anularea candidaturilor.

Revizuirea Codului Electoral, inclusiv în 2024, a introdus mecanisme noi precum votul prin corespondență și măsuri sporite de transparență a finanțării partidelor, alături de consolidarea participării femeilor în politică prin respectarea cotei de gen de 40% pe listele electorale, deși implementarea acesteia în distribuirea mandatelor rămâne incompletă. În domeniul administrației publice, adoptarea legislației privind fuziunea voluntară a unităților administrativ-teritoriale a urmărit eficientizarea actului administrativ, însă sprijinul financiar efectiv a fost inferior alocărilor inițiale. Consultările cu societatea civilă s-au intensificat, iar utilizarea procedurii de urgență pentru adoptarea legilor a fost redusă.

Deși cadrul normativ este robust, implementarea politicilor publice este afectată de deficiențe de coordonare interinstituțională și de utilizarea limitată a evaluărilor de impact. În sectorul finanțelor publice, Strategia 2023–2030 pentru managementul financiar urmărește îmbunătățirea planificării și corelarea acesteia cu bugetarea pe termen mediu, însă rămân necesare resurse suplimentare. Reforma justiției a progresat prin evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor, inclusiv la nivelul Curții Supreme de Justiție și al curților de apel, iar numirea noului procuror general, în iunie 2024, s-a realizat printr-o procedură transparentă. Cu toate acestea, anumite hotărâri în dosare de corupție ridică semne de întrebare privind independența actului de justiție.

Digitalizarea proceselor judiciare este în desfășurare, însă durata medie de soluționare a cauzelor administrative rămâne ridicată (544 zile). În 2023, au fost trimiși în judecată 18 oficiali de rang înalt, dintre care 8 parlamentari, pentru infracțiuni

de corupție, iar cadrul legislativ anticorupție a fost clarificat în ceea ce privește competențele Procuraturii Anticorupție și ale Centrului Național Anticorupție. În materie de drepturi fundamentale, s-au înregistrat progrese legislative, însă persistă probleme privind condițiile de detenție, tratamentele inumane, libertatea presei – mai ales în regiunea autonomă Găgăuzia – și temeiul legal al măsurilor de blocare a site-urilor acuzate de răspândirea dezinformării.

Egalitatea de gen beneficiază de îmbunătățiri normative, dar femeile sunt în continuare subreprezentate în funcții elective și expuse campaniilor de denigrare. Protecția drepturilor copilului a fost consolidată printr-o lege nouă adoptată în 2023, iar acțiunile de combatere a discriminării au dus la creșterea numărului de condamnări, inclusiv pentru fapte îndreptate împotriva comunității LGBTIQ. Persoanele cu dizabilități se confruntă încă cu lipsa accesibilității și un ritm lent al procesului de dezinstituționalizare, iar copiii cu dizabilități intelectuale rămân vulnerabili în instituțiile psihiatrice.

Drepturile procedurale și protecția victimelor sunt reglementate, dar transparența proceselor judiciare și utilizarea excesivă a arestului preventiv constituie probleme persistente. Protecția minorităților etnice este limitată, iar lipsa ratificării Cartei europene a limbilor minoritare reprezintă o lacună juridică. Comunitatea romă continuă să fie afectată de discriminare, în pofida creșterii numărului mediatorilor comunitari.

În domeniul justiției, libertății și securității, combaterea criminalității organizate a avansat, însă instituțiile responsabile se confruntă cu deficit de personal și lacune legislative. Au fost adoptate strategii naționale în materie de combatere a traficului de persoane și a traficului ilicit de arme, iar cooperarea internațională a fost consolidată. În domeniul combaterii traficului de droguri, alinierea la standardele UE este parțial realizată, însă prevenirea și monitorizarea necesită îmbunătățiri.

Legislația anti-terorism este parțial conformă acquis-ului UE, cu deficiențe în combaterea conținutului terorist online. Gestionarea migrației și azilului este în general eficientă, cu implementarea parțială a Programului național 2022–2025 și prelungirea protecției temporare pentru refugiații ucraineni până în martie 2025. Colaborarea cu Frontex s-a intensificat pentru controlul frontierelor. Intrarea în vigoare a noului Cod Vamal, aliniat normelor UE, în ianuarie 2024, marchează un pas important, deși implementarea procedurilor simplificate este încă în curs. Combaterea falsificării monedei necesită crearea unui birou central național și armonizarea cadrului legal, lacuna principală fiind neaderarea la Convenția de la Geneva din 1929 privind reprimarea falsificării monedei.

Pentru a totaliza informația expusă mai sus, am analizat un și de indicatori în tabelul de mai jos:

Tabelul 1.1. Indicatori internaționali privind democrația și statul de drept în Republica Moldova

Indicator	Scor 2024	Tendință față de 2023	Observații principale
Freedom House – Freedom in the World	61/100	Stabil	Clasificată ca „Parțial liberă”; probleme persistente în justiție și corupție.
Freedom House – Nations in Transit	3.14/7	Stabil	Regim hibrid; scădere în procesul electoral din cauza influenței politice.
Transparency International – CPI (indicele percepției corupției)	43/100	+1 punct	Progres lent; necesitatea accelerării reformelor anticorupție.
EIU – Indicele Democrației	6.0/10	-0.23 puncte	Clasificată ca „Democrație defectuoasă”; scădere în funcționarea guvernului și libertăți civile.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor furnizate de Freedon House, Transparency International

Datele sintetizate în tabel evidențiază vulnerabilitățile structurale ale democrației în Republica Moldova. În anul 2024, evaluările internaționale plasează statul în categoria „parțial liber” conform Freedom House (61/100) și îl clasifică drept „regim hibrid” cu un scor de 3,14/7, ceea ce denotă deficiențe persistente în funcționarea sistemului judiciar și influențe politice semnificative asupra proceselor electorale. Deși scorul Indicelui de Percepție a Corupției (CPI) a înregistrat o ușoară creștere, atingând 43/100, ritmul implementării reformelor anticorupție rămâne lent, iar impactul acestora asupra consolidării statului de drept este încă limitat. În paralel, Indicele Democrației (EIU) a scăzut la 6,0/10, plasând Republica Moldova în categoria „democrațiilor defectuoase” și relevând deficiențe notabile în guvernare, precum și restricții asupra libertăților civile. Ansamblul acestor indicatori conturează un tablou în care progresele sunt modeste și inconsistene, subliniind necesitatea implementării unor reforme politice și instituționale profunde, menite să asigure independența justiției, integritatea electorală și respectarea deplină a drepturilor fundamentale.

Criteriul 2: Economia de piață funcțională și capacitatea de a face față pieței interne a UE. Criteriile economice pentru aderarea la Uniunea Europeană impun existența unei economii de piață funcționale, capabile să facă față presiunilor concurențiale din cadrul pieței interne a UE. În perspectiva aderării la zona euro, Republica Moldova trebuie să îndeplinească criteriile de convergență stabilite prin Tratatul de la Maastricht și să participe la Mecanismul European al Ratelor de Schimb (ERM II), asigurând astfel stabilitatea macroeconomică necesară integrării monetare.

Contextul economic al Republicii Moldova este marcat de consecințele persistente ale războiului de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei, care continuă să afecteze negativ performanțele macroeconomice. În anul 2024, Produsul Intern Brut (PIB) a stagnat, înregistrând o creștere marginală de 0,1% față de 2023, fără a recupera pierderile generate de criza din 2022, când economia s-a contractat cu 4,6%. Pe lângă factorii geopolitici, frecvența tot mai mare a episoadelor de secetă a redus potențialul de producție și export, diminuând perspectivele de creștere pe termen mediu.

Autoritățile de la Chișinău au reiterat angajamentul de a menține stabilitatea macroeconomică și de a implementa reforme structurale, în pofida unui mediu extern volatil. Totuși, demiterea guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei în 2023 a generat îngrijorări privind respectarea principiilor de bună guvernare în sectorul financiar. În mai 2024, Republica Moldova a participat pentru prima dată la Dialogul Economic și Financiar cu UE, iar în ianuarie același an a transmis Comisiei Europene primul Program de Reformă Economică.

După recesiunea din 2022, economia a înregistrat o creștere modestă de 0,7% în 2023, susținută de scăderea prețurilor la energie și de redresarea sectorului agricol. Deficitul de cont curent s-a redus de la 16,5% din PIB în 2022 la 11,8% în 2023; cu toate acestea, în 2024 acesta a crescut din nou, ajungând la 2,917 miliarde USD, în urcare cu 54,1% față de anul precedent, pe fondul extinderii deficitului balanței comerciale cu bunuri și al diminuării excedentelor din veniturile primare și secundare.

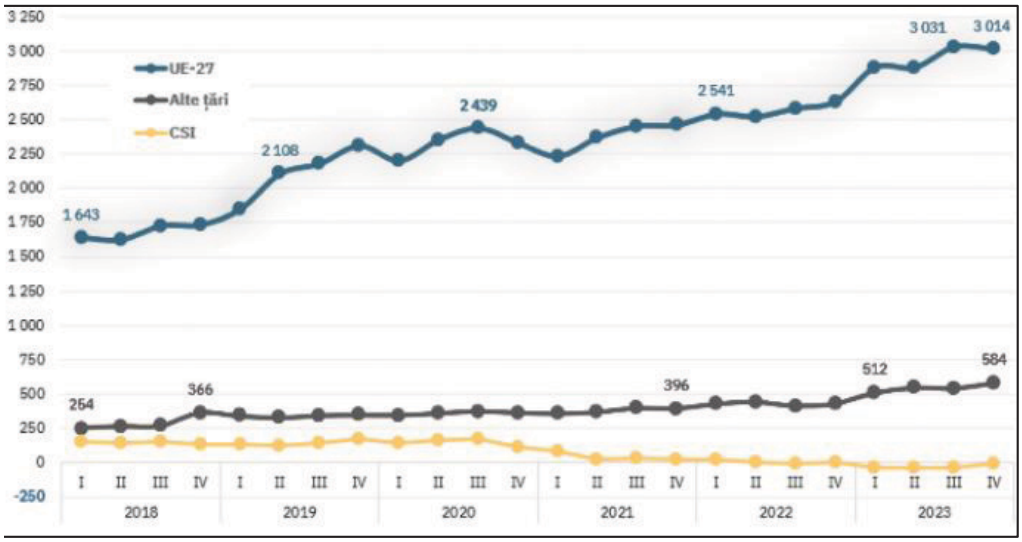
Pe plan fiscal, datoria publică a urcat la 37,2% din PIB în 2023, iar deficitul bugetar a atins 5,2% din PIB. În primele luni din 2025, deficitul bugetului de stat s-a ridicat la peste 3 miliarde lei, în scădere cu aproximativ 2% față de perioada similară din 2024, reprezentând sub 1% din PIB. Mediul de afaceri a cunoscut o îmbunătățire parțială, dar persistă constrângeri structurale, precum corupția, lipsa instanțelor specializate în insolvență, deficitul de forță de muncă calificată și accesul limitat la finanțare. În 2024, economia a pierdut aproximativ 35.000 de angajați, potrivit datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Statul menține o prezență semnificativă în economie, întreprinderile de stat generând aproximativ 20% din PIB. Măsurile pentru reducerea economiei informale au inclus intensificarea inspecțiilor de muncă și introducerea de stimulente pentru formalizare, însă controlul prețurilor și ajutoarele de stat — care însumează circa 10% din cheltuielile publice — continuă să afecteze concurența. Procesul de privatizare avizat pentru 238 de întreprinderi de stat avansează lent, ceea ce limitează eficiența restructurării economice.

În ceea ce privește piața muncii, în pofida provocărilor structurale și a unei creșteri economice modeste, în 2023 rata de ocupare a forței de muncă a depășit

50%, susținută de creșterea participării femeilor la 53,9%. Deși rata șomajului a înregistrat o creștere temporară la finele anului 2023, aceasta a scăzut la 4,6% în 2024, iar ponderea tinerilor NEET s-a redus la 23,1%. Totuși, angajarea informală și emigrarea forței de muncă înalt calificate continuă să reprezinte provocări majore. În general, Republica Moldova a realizat progrese notabile în direcția alinierii la standardele economice ale UE, însă rămâne vulnerabilă la șocuri externe și constrângeri structurale interne. Accelerarea reformelor economice și consolidarea capacității instituționale sunt esențiale pentru stimularea creșterii și convergența sustenabilă cu economiile europene.

Unul dintre cel mai important aspect este analiza investițiilor străine directe:

Sursa: datele BNM, Conturile internaționale ale RM

Diagrama 1.1. Pozițiile investițiilor directe sub formă de participații și acțiuni, pe zone geografice, la sfârșitul perioadei (mil. USD)

În anul 2023, investițiile străine directe (ISD) în Republica Moldova au înregistrat o creștere semnificativă, depășind pentru prima dată pragul istoric de 3 miliarde USD. Investitorii proveniți din Uniunea Europeană dețin o pondere dominantă, reprezentând 84% din totalul ISD, ceea ce confirmă orientarea economică majoritar europeană a fluxurilor de capital. Principalele surse de investiții sunt Cipru, Țările de Jos, România, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlanda de Nord, precum și Bulgaria, acestea contribuind substanțial la diversificarea și consolidarea bazei investiționale a economiei naționale.

În sectorul educației, deși sunt alocate resurse financiare considerabile, performanțele obținute rămân sub standardele internaționale, înregistrându-se un deficit persistent de personal calificat, care afectează aproximativ 30% dintre angajatori. Pentru remedierea acestei situații, autoritățile promovează restructurarea sistemului de educație și formare profesională, în vederea adaptării competențelor forței de muncă la cerințele pieței. În domeniul cercetării și inovării, nivelul investițiilor rămâne redus, reprezentând doar 0,22% din PIB, iar Republica Moldova ocupă locul 60 în Global Innovation Index, ceea ce evidențiază necesitatea intensificării eforturilor de dezvoltare a capacităților inovative și de integrare în spațiul european al cercetării.

Structura economică se reorientează treptat către sectorul serviciilor, în special în domeniile tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) și serviciilor pentru afaceri (business-to-business, B2B). Cu toate acestea, industria națională rămâne concentrată în continuare pe produse agroalimentare și textile. Procesul de integrare economică cu UE continuă, ponderea exporturilor către piața comunitară depășind 65% din totalul exporturilor. Totuși, competitivitatea bazată pe preț este afectată de inflație și de aprecierea monedei naționale. În anul 2023, salariile reale au înregistrat o creștere de 3,4%, depășind ușor ritmul de creștere al productivității.

În domeniul financiar, Republica Moldova a inițiat măsuri pentru consolidarea controlului intern, centralizând funcția de audit și sporind atractivitatea acesteia prin majorarea remunerației personalului de specialitate. Auditul extern este realizat de Curtea de Conturi, însă anumite prevederi legislative limitează independența acestei instituții. În ceea ce privește combaterea fraudei, Republica Moldova colaborează cu Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF), dar nu dispune încă de un serviciu național de coordonare antifraudă, ceea ce reprezintă o lacună instituțională ce necesită soluționare în perspectiva alinierii la standardele Uniunii Europene.

Criteriul 3: Aderarea la acquis-ul comunitar și alinierea legislației naționale la normele UE. Acquis-ul Uniunii Europene reprezintă ansamblul drepturilor și obligațiilor comune ce constituie corpusul juridic al Uniunii și care este integrat în sistemele legislative ale statelor membre. Acesta are un caracter dinamic, evoluând constant odată cu dezvoltarea proiectului european, și cuprinde: conținutul, principiile și obiectivele politice prevăzute în tratatele UE; legislația adoptată pentru implementarea acestor tratate și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene; declarațiile și rezoluțiile adoptate la nivelul instituțiilor europene; măsurile adoptate în cadrul Politicii Externe și de Securitate Comune, respectiv în domeniul Justiției și Afacerilor Interne; precum și acordurile internaționale încheiate de UE, alături de acordurile între statele membre privind activitățile Uniunii. Pentru a adera la UE, statele candidate trebuie să accepte integral acquis-ul, excepțiile de la aplicarea aces-

tuia fiind permise doar în circumstanțe excepționale și cu domeniu de aplicare strict limitat. Acquis-ul trebuie transpus în întregime în ordinea juridică națională până la data aderării, iar aplicarea sa devine obligatorie din acel moment.

Procesul de aderare presupune structurarea acquis-ului în capitole distincte, fiecare corespunzând unui domeniu specific de politici publice. În cazul Republicii Moldova, a fost inițiat procesul de screening pentru 28 de capitole, însă niciun capitol nu a fost încă deschis sau închis oficial, ceea ce reflectă o etapă incipientă a negocierilor de aderare. Între septembrie 2023 și februarie 2024, autoritățile moldovene au realizat o evaluare legislativă în domeniul barierelor tehnice în calea comerțului, reușind alinierea la 41 dintre cele 48 de documente ale UE examinate. În domeniile nearmonizate au fost inițiate evaluări suplimentare, în conformitate cu standardele europene, însă este necesară continuarea ajustărilor legislative pentru a asigura recunoașterea reciprocă a standardelor și integrarea deplină în piața unică europeană.

Institutul Național de Standardizare din Republica Moldova a adoptat 2.823 de noi standarde europene, retrăgând în același timp 1.112 standarde contradictorii. MOLDAC, organismul național de acreditare, a continuat să opereze conform normelor UE. În 2023, Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare a realizat 2.313 controale, identificând 1.956 de neconformități și interzicând 49 de produse. Capacitatea administrativă rămâne o provocare importantă în implementarea eficientă a acestor reglementări. Deși Republica Moldova a avansat în alinierea cu legislația UE în domenii precum substanțele chimice, armele de foc, prețurile medicamentelor și achizițiile de apărare, nu s-au înregistrat progrese semnificative. Totodată, în domeniul anticorupție, din aprilie 2024, inspectorii vor utiliza camere video portabile pentru controale, un pas important în prevenirea actelor de corupție.

În ianuarie 2024, Republica Moldova a adoptat modificări legislative care permit cetățenilor UE să desfășoare activități lucrative pe teritoriul național fără a necesita obținerea unui permis de muncă, măsură ce facilitează mobilitatea forței de muncă și aliniază parțial reglementările naționale la standardele europene. Cu toate acestea, accesul cetățenilor străini în funcțiile din administrația publică rămâne limitat. În paralel, autoritățile pregătesc aderarea la rețeaua EURES, cu scopul de a sprijini mobilitatea transnațională a lucrătorilor.

Pe dimensiunea coordonării securității sociale, Republica Moldova a semnat în 2024 acorduri bilaterale cu Spania și Letonia, iar negocieri similare cu alte state membre ale UE sunt în desfășurare. Totuși, lipsa unui sistem integrat de informare în domeniul sănătății poate îngreuna implementarea Cardului European de Asigurări de Sănătate.

În domeniul serviciilor, legislația națională a fost parțial aliniată la Directiva privind serviciile a UE, iar restricțiile privind stabilirea companiilor străine sunt minime. Liberalizarea fluxurilor de capital a fost realizată, însă persistă anumite limitări, fiind necesare ajustări suplimentare în domeniul plăților instantanee și al combaterii spălării banilor. Au fost implementate reforme legislative privind semnătura electronică calificată și digitalizarea raportărilor financiare, dar capacitatea administrativă pentru înregistrarea și monitorizarea companiilor necesită consolidare.

În materie de concurență, a fost adoptată o nouă lege, iar legislația privind ajutoarele de stat este parțial armonizată cu normele UE. Problemele de implementare persistă, în special din cauza deficitului de personal în cadrul Consiliului Concurenței și a necesității alinierii schemelor de ajutor de stat la cerințele europene. În sectorul serviciilor financiare, reglementările au fost îmbunătățite, dar protecția consumatorilor rămâne insuficient dezvoltată, iar piețele asigurărilor și pensiilor ocupaționale necesită extindere.

Pe plan digital, Republica Moldova a aderat la programul Europa Digitală și a lansat portofelul național de identitate digitală. Cu toate acestea, interoperabilitatea cu sistemele digitale ale UE constituie o provocare majoră. În domeniul protecției mediului, au fost adoptate reglementări privind gestionarea deșeurilor și tratarea apelor uzate, însă implementarea lor este afectată de resursele limitate.

În sectorul agricol, în contextul Politicii Agricole Comune (PAC) a UE, Republica Moldova a adoptat Strategia națională pentru agricultură și dezvoltare rurală 2023–2030, document strategic care necesită un plan multianual de implementare, monitorizare și raportare. Au fost inițiate măsuri pentru crearea unui registru național al fermelor și a unui sistem de identificare a parcelelor agricole, concomitent cu colectarea de date statistice sectoriale. În privința calității și comercializării produselor agricole, au fost realizate progrese notabile în armonizarea standardelor cu cele europene, în special pentru uleiurile vegetale comestibile și agricultura ecologică, deși aplicarea acestor norme rămâne un proces complex, dependent de resurse umane și financiare adecvate.

În ceea ce privește sectorul pescuitului și acvaculturii, Republica Moldova trebuie să elaboreze o politică națională coerentă, aliniată reglementărilor UE, care să includă un cadru legislativ și un plan strategic pentru dezvoltarea sustenabilă a acvaculturii, protecția resurselor acvatice și prevenirea importului de produse provenite din pescuit ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN). Totodată, integrarea acordurilor internaționale în legislația națională și participarea activă la inițiativele regionale de protecție a mediului marin constituie obiective prioritare pentru conformarea la standardele europene.

Politica regională a UE se concentrează pe reducerea disparităților regionale și pe promovarea dezvoltării socio-economice durabile. Republica Moldova a adoptat

strategii importante, precum Strategia Națională de Dezvoltare Regională și Programul Național de Dezvoltare Locală, care ghidează inițiativele de dezvoltare regională. De asemenea, țara a înființat un Grup Național de Lucru pentru coordonarea fondurilor UE și pentru a sprijini cooperarea transfrontalieră. Republica Moldova a făcut progrese semnificative și în gestionarea proiectelor și fondurilor UE, iar în 2024 a fost lansat Registrul Proiectelor de Investiții de Capital, care va facilita monitorizarea proiectelor majore. De asemenea, au fost implementate sisteme electronice pentru gestionarea fondurilor UE, iar în viitor se va dezvolta un sistem național de management financiar.

Concluzii. Republica Moldova și-a demonstrat în mod constant angajamentul față de integrarea europeană, reușind să avanseze în pofida unui context marcat de crize politice, presiuni externe și vulnerabilități interne. Consolidarea instituțiilor democratice și eforturile de a proteja statul de drept, chiar și în fața atacurilor hibride și a crizei energetice, reflectă o voință politică matură și o orientare clară spre valorile europene. Reformele în justiție și combaterea corupției progresează, deși sunt încă afectate de slaba capacitate instituțională și de dificultăți în asigurarea independenței reale a sistemului judiciar. În plan economic, Republica Moldova a făcut pași importanți către o economie de piață funcțională, prin menținerea stabilității macroeconomice și sprijinirea digitalizării, dar se confruntă în continuare cu probleme legate de emigrarea forței de muncă, deficitul de personal calificat și un nivel redus al inovației. Totodată, economia informală și intervenția excesivă a statului în unele sectoare frânează ritmul reformelor și reduc atractivitatea investițiilor. În ceea ce privește alinierea la acquis-ul comunitar, s-au înregistrat progrese notabile în domenii precum comerțul, digitalizarea, protecția mediului și agricultura, însă aplicarea coerentă a legislației armonizate rămâne o provocare din cauza limitărilor administrative și financiare. Domenii precum drepturile omului, protecția minorităților și incluziunea socială necesită o atenție sporită pentru a atinge standardele europene. În ansamblu, parcursul european al Republicii Moldova rămâne solid, dar succesul său final va depinde de continuitatea reformelor, mobilizarea resurselor și reziliența în fața riscurilor interne și externe. Integrarea în Uniunea Europeană nu este doar un obiectiv strategic, ci și o oportunitate istorică de modernizare profundă, ce poate aduce stabilitate, prosperitate și o calitate a vieții mai bună pentru toți cetățenii.

Referințe bibliografice

1. European commission Brussels, 30.10.2024 commission staff working document. Republic of Moldova 2024 report. [online]. https://enlargement.

ec.europa.eu/document/download/858717b3-f8ef-4514-89fe-54a6aa15-ef69_en?filename=Moldova%20Report%202024.pdf (accesat: 06.04.2025)

2. Tratatul privind Uniunea Europeană (versiune consolidată) [online]. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF (accesat: 06.04.2025)
3. European Neighbourhood Policy countries - statistical overview. Online publication. [online]. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=European_Neighbourhood_Policy_countries_-_statistical_overview (accesat: 06.04.2025)
4. Evoluția conturilor internaționale ale Republicii Moldova în trimestrul IV 2024 și anul 2024 (date provizorii) - comunicat de presă. [online]. https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-conturilor-internationale-ale-republicii-moldova-trimestrul-iv-2024-si-anul-2024 (accesat: 06.04.2025)
5. Deficitul bugetar în primele două luni ale 2025 a trecut de trei miliarde lei: cum au evluat veniturile și cheltuielile. [online]. https://www.mold-street.com/noutate/deficitul-bugetar-in-primele-doua-luni-ale-2025-a-trecut-de-trei-miliarde-lei-cum-au-evoluat-veniturile-si-cheltuielile (accesat: 06.04.2025)
6. Freedom House. Libertate în lume 2024. Moldova. [online]. https://freedomhouse.org/country/moldova/freedom-world/2024#PR (accesat: 07.04.2025)
7. Lipsă acută de forță de muncă în Moldova: Economia a pierdut 35.000 de angajați într-un an. [online]. https://i.point.md/ro/novosti/ekonomika/moldova-teriaet-rabochuiu-silu-za-god-ekonomika-lishilas-35-tysiach-sotrudnikov/ (accesat: 07.04.2025)
8. Concluziile Consiliului European privind Ucraina, cererile de aderare ale Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei, Balcanii de Vest și relațiile externe, 23 iunie 2022. [online]. https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/ (accesat: 07.04.2025)
9. Comisia Europeană a remarcat progrese la capitolul 18 „Statistici" în Raportul privind pregătirea pentru aderarea RM la UE. 01.11.2024. https://statistica.gov.md/ro/comisia-europeana-a-remarcat-progrese-la-capitolul-18-statistici-in-12_61508.html (accesat: 09.04.2025)